

själv mordet blir de enligt den allmänt omfattade folkliga teologin säkert uteslutna från Guds nåd och går till evig fördömelse. Jarrick säger om kvinnan Carin från Rådmansön att hon skyndade på sin egen fördömelse genom en självvald hädangång. På flera ställen framgår det att tron på ett liv efter döden verkar både kunna fungera som skäl för att finna det här livet meningsfullt och för att förakta det. Den teologiska frågan blir förstås: På vilket sätt får en religiös lära genomslag i människors handlingsliv? Jag tror med stöd av Durkheims klassiska undersökning att det oftast inte är genom några logiska tillämpningsresonemang utan genom den sociala miljö eller den livsform som skapas av de religiösa lärorna och berättelserna. Bedömningen av en teologisk lära måste därför alltid ta med en undersökning av det sociala sammanhang och det sätt att leva som understöds av läran.

Naturligtvis måste en teolog också fundera över den egendomligt fördömande inställning till självmord som tog sig uttryck i rättegångar mot de döda och i besynnerliga regler om hur och var de skulle få begravas. Den inställning till självmord som resulterat i alla de domstolsprocesser Jarrick refererar levde länge i teologin. I det stora uppslagsverket *Realencyklopädie für protestantische Theologie und Kirche* från 1906 finns en lång och saklig artikel om självmordet. Den slutar med att författaren argumenterar för att kyrkan skall behålla de särskilda reglerna för begravning av självmördare. På det sättet, säger han, kan kyrkan motverka en liberal och okristen syn på självmord. Visst kan man argumentera för att en kristen människa bör lita på Guds nåd och låta sitt liv vila i Guds händer även när skulden tynger och livet mörknar. Men att i efterhand straffa den som i sin förtvivlan inte orkar leva är en annan sak. Att härleda något sådant ur läran om livet som en gåva av en kärleksfull Gud blir ett nytt exempel på den absurda logik som länkar lära och liv i kyrkans historia. Man måste komma ihåg att samma kyrkliga etablissemang som dömdo självmördare till begravning utanför kyrkmuren gärna välsignade de vapen som dödade och lemlästade skaror av människor på den europeiska kontinenten. Nu finns det mera positiva drag i kyrkans handlande man kan lyfta fram. Det är uppenbart att präster och församlingar arbetade med att stödja människor som hotade att begå självmord. Det finns en tidig självmordsprevention inom kyrkan. Idén om en evig fördömelse för den som tar sitt liv har heller inget stöd i officiell ortodox protestantism. Men slutsatsen blir ändå att kyrkan haft svårt att i praktiken omsätta sin grundidé om livets helighet. Den stora uppgiften för kyrklig lära och kyrkligt liv nu blir att finna former för att konkretisera helighetsidén i vår sociala situation och med vår tids kunskaper. Det är ingen lätt uppgift.

I slutkapitlet lägger Jarrick fram sina egna tankar om drivkrafterna till självmord. Han bygger då främst på sina tolkningar av rättegångsmaterialet och han gör det på ett försiktigt och varsamt sätt utan stora anspråk. Grundtanken är att skammen är en så stark kraft att den kan övermanna människan och släcka viljan att leva. Det är väl värt att följa Jarricks resonemang. Självmord blir jag inte riktigt övertygad. Jag skulle snarare vilja lyfta fram sådant som svikna eller brutna gemenskapsrelationer. Det viktiga är att det allvarliga, kunniga och nyansrika samtal som Arne Jarrick inlett med sin bok får fortsätta.

Anders Jeffner

Platon: *Skrifter, Bok 1. Sokrates Försvartal/Kriton/Euthyfron/Laches/den mindre Hippias/Gästabudet/Faidon/Gorgias. Översättning, förord och noter: Jan Stolpe. 444 sid. Atlantis, Stockholm 2000.*

Att översätta Platon är knappast någon lätt uppgift. I stort sett hela vår västerländska filosofi får sin första terminologiska dräkt i hans dialoger, och många av de hugskott, idéer och argument som utformas (och utspelas) i dialogerna har traderats, omformats, vridits och vänts många gånger om innan de nått fram till oss. Den som översätter Platons text tvingas alltså att ge sig i kast med ett högradigt överlagrat, palimpsestiskt material. Inga termer är filosofiskt oskyldiga eller självklara och varje översättning blir därmed också ett filosofiskt ställningstagande — som när Stolpe (helt rimligt i mina ögon) väljer att överge den traditionella översättningen av *eidos* och *idea* och skriver <form> i stället för <idé>. Detta är naturligtvis ett medvetet val, betingat av Stolpes försök att neutralisera de platoniska termernas historiska laddning för att kunna återge vad som står i texten. Han skriver i sitt förord: «Hur gör man då för att återge dem [termerna och begreppen] denna karaktär — för att få dem unga och obelastade på nytt? Det går inte att backa bandet och låtsas som om två och ett halvt årtusendes historia och filosofisk debatt inte har ägt rum. Jag har här bara pekat på svårigheten.»

Nej det går inte att backa bandet, men Stolpes arbete med och respekt för den platoniska texten, dess terminologi och inte minst dess dramaturgi har resulterat i en ypperlig svensk Platon. Stilistiskt är Stolpes text väl så njutbar som någonsin den närmaste föregångaren Lindskogs och terminologiskt är den så vitt jag kan bedöma (och i motsats till Lindskogs) helt tillförlitlig. Den nya platonöversättningen är kort sagt en text att arbeta med och glädjas åt.

Mats Rosengren